

Od dvou ostrovů tří království k britské Unii

Občanská válka, restaurace a vznik
konstituční monarchie v Anglii

British Isles (geogr.)

- England + Scotland + Wales + Ireland + další menší území (Man, Normanské ostrovy) (hist.)
- **1707** Great Britain
- **1800** + S. Irsko
- dnes:
- the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

RODOKMEN STUARTOVŮ A TUDOROVŮ (verzálkami) (polotučně)

Jindřich VII. Tudor 1547–1509
král anglický (od 1485)
m. (od 1486) Alžběta z Yorku
1466–1503

Arthur 1486–1502
princ waleský
m. (od 1501) Kateřina Aragonská
1485–1536

Markéta 1489–1541
m. (od 1503) JAKUB IV.
1473–1513
král skotský (od 1488)

JAKUB V. 1512–1542
král skotský (od 1513)
m. (od 1538) Marie z Guise
1515–1560

MARIE STUARTOVNA 1542–1587
královna skotská (1542–1567)
1.m. (od 1558) František II. Francouzský
1544–1560
2.m. (od 1565) Jindřich Darnley
1545–1567
3.m. (od 1567) Jakub Bothwell
1536–1578

JAKUB VI. (I.) 1566–1625
král skotský (od 1567) a anglický
(od 1603)
m. (od 1589) Anna Dánská
1574–1619

JINDŘICH FREDERIK 1594–1612
princ waleský

ALŽBĚTA 1596–1662
m. (od 1613) Fridrich V. Falcký
1596–1632, „zimní“ král český
(1619–1620)

KAREL II. 1630–1685
král anglický (od 1660)
m. (od 1662) Kateřina Portugalská
1638–1705

MARIE 1631–1660
m. (od 1641) Vilém II. Oranžský
1626–1650

JAKUB II. 1633–1701
král anglický (1685–1689)
1.m. (od 1659) Anna Hyde
1637–1671
2.m. (od 1673) Marie d'Este
1658–1718

Jindřich VIII. 1491–1547
král anglický (od 1509)
1. m. (od 1509, rozvod 1533)
Kateřina Aragonská 1485–1536
2. m. (od 1533) Anna Boleynová
1501–1536
3. m. (od 1536) Jana Seymurová
1509–1537
4. m. (od 1539, rozvod 1539)
Anna z Cleve († 1557)
5. m. (od 1540) Kateřina
Howardová († 1542)
6. m. (od 1543) Kateřina Paarová
(† 1548)

3. **Marie I.** 1516–1558
královna anglická (od 1553)
m. (od 1554) Filip II. Španělský
(1527–1598)

3. **Alžběta I.** 1533–1603
královna anglická (od 1558)

3. **Eduard VI.** 1537–1553
král anglický (od 1547)

KAREL I. 1600–1649
král anglický (od 1625)
m. (od 1625) Jindřiška Marie Francouzská
1609–1669

JINDŘICH 1640–1660
vévoda z Gloucesteru

JINDŘIŠKA 1644–1670
m. (od 1661) Filip Orleánský
1640–1701

Krátký přehled:

- od **1603 do 1714** Stuartovci (původem ze Skotska)
- Anglie je v personální unii se samostatným Skotskem
- po 1650 dobytí Sev. Irska
- od 1707 (*Act of Union*) hovoříme o Velké Británii
- 17. století = **několik krizí**
 - parlamentarismus versus absolutismus franc. typu
 - ale i státní anglikanismus versus radikálnější formy protestantského ritu

ARTICLES OF UNION,

Agreed on the Two and twentieth Day of *July*, in the Fifth Year of the Reign of Her most Excellent Majesty Queen *ANNE*, by the Commissioners Nominated on the Behalf of the Kingdom of *England*, in Purfuance of an Act made in *England*, and the Commissioners Nominated on the Behalf of the Kingdom of *Scotland*, under Her Majesties Great Seal of *Scotland*, Purfuant to an Act made in *Scotland*.

The ACT (made in the Parliament of *Scotland*) Intituled, *Act Ratifying and Approving the Treaty of Union of the Two Kingdoms of Scotland and England*.

And also the MINUTES of the Proceeding of the Commissioners of both Kingdoms, Delivered into the House of Peers by Her Majesties Command.

LONDON,
Printed by *Charles Bill*, and the Executrix of *Thomas Newcomb*, deceas'd; Printers to the Queens most Excellent Majesty. 1706.

Etapy vývoje:

- 1) **1603-1640**: Jakub I. a Karel I.
 - pojetí absolutistické vlády na úkor parlamentu (nesvoláván);
- 2) **1640-1660** = *civil war*, načas *Commonwealth* (1649-1660),
 - diktatura armády
 - pak vládne *lord protector* Oliver Cromwell (1653-1658);
- 3) **1660-1689**: restaurace Stuartovců - Karel II. a Jakub II.
 - opět pokus o absolutistické pojetí vlády
 - další střet s parlamentem
 - 1688 povolán Vilém III. Oranžský a Marie Stuartovna
 - tzv. *Glorious revolution* – mužští Stuartovci vypuzeni, přijat *Bill of Rights* na ochranu práv parlamentu;
- 4) **1689-1714**: Vilém (+1702) + Marie, pak Anna
 - spolupráce s parlamentem, rodí se konstituční monarchie

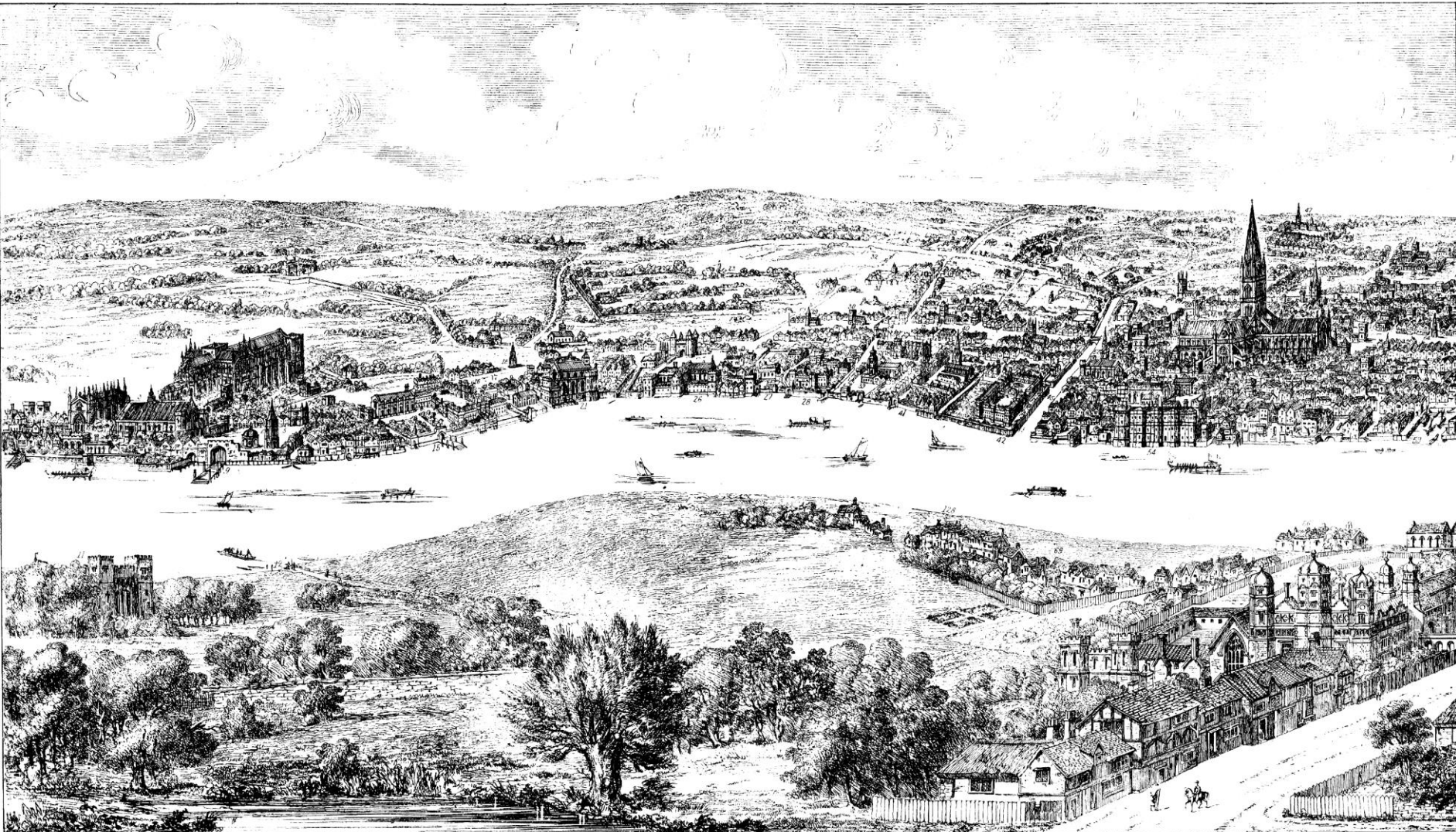
ad 1) 1603-1640

- **Jakub I. (1603-1625)** – marnotratný “mírotvorce” (1618 traktát Peacemaker) a král Dei gratia (zásada *Rex est Lex*)
- tři náboženská křídla:
 - 1) vysoká anglikánská oficiální církev;
 - 2) presbyteriáni, tj. nekonformisté (reforma anglikánské církve)
 - 3) nezávislí (puritáni, independenti a řada odchylek) – zavrhnou oficiální státní církev, často do exilu
 - katolíci po 1605 (*Gunpowder Plot*) zcela zdiskreditováni
- svolává **parlament** jen tehdy, když potřebuje peníze
 - 1611, 1614, 1621-22, jinak vládne bez něj
- posilují královi favorité, zejm. George Villiers, pozdější vévoda z **Buckinghamu** 1615-1628
- největší konflikt s parlamentem 1621-1622
 - zda pomoci Falckému, král chce mír
 - navrhuje sňatek syna se Španělkou!
 - parlament zděšen, peníze neschválil
 - král jej rozpustil a zeti nepomohl

LONDON IN THE TIME OF THE TUDORS.

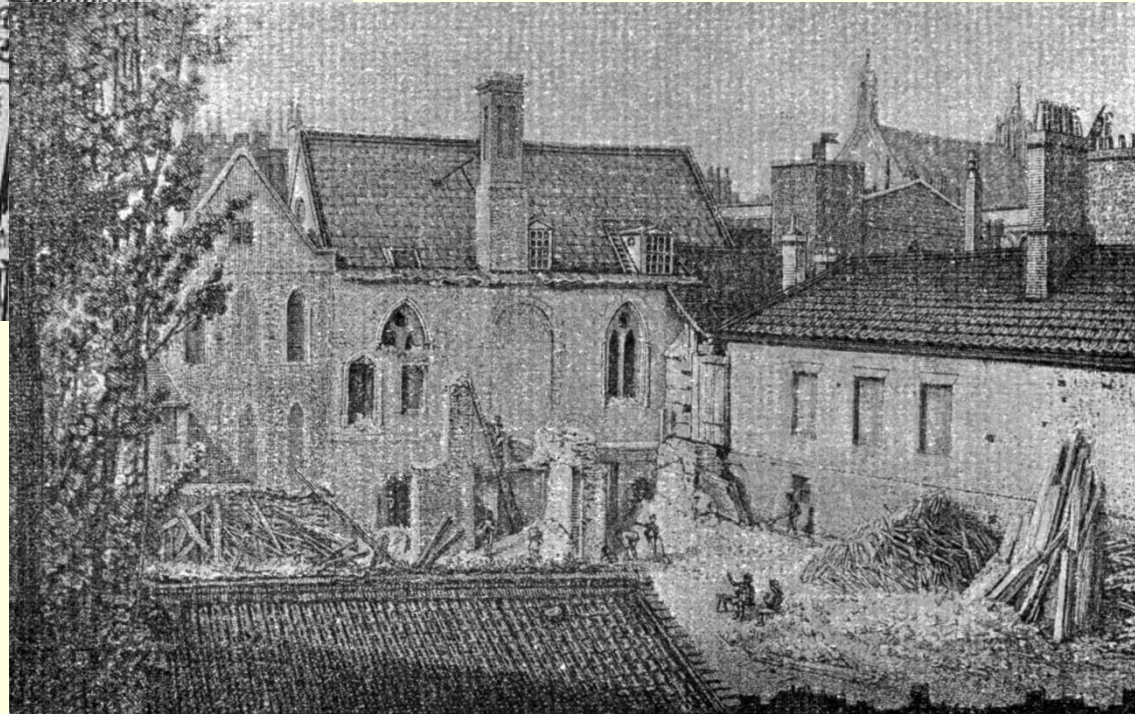
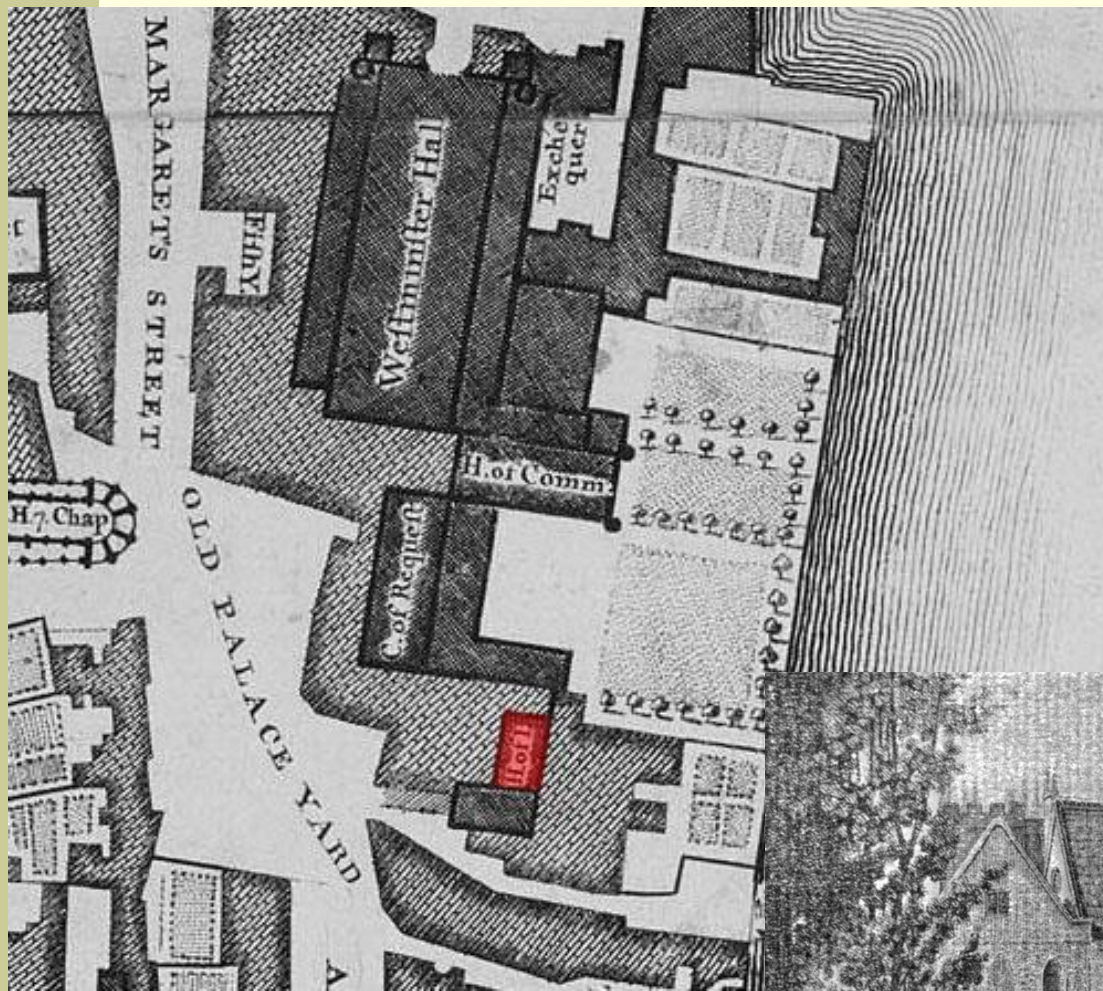
A REPRODUCTION, REDUCED, OF THE MAP BY RALPH AGAS, CIRCA 1560.

1. The Palace of Westminster.	8. St. Margaret's Church.	15. Whitehall.	22. St. Giles's Church.	29. St. Mary le Strand.	36. Rolls Place.	43. St. Bride's.	50. Newgate.	57. St. Bartholomew's the Great.
2. St. Stephen's Chapel.	9. The King's Stairs.	16. Holborn's Gate.	23. Convent Garden.	30. St. Clement's Dane.	37. St. Dunstan's Church.	44. St. Andrew's Church.	51. Ludgate.	58. Grey Friars.
3. Westminster Hall.	10. Star Chamber.	17. Scotland Yard.	24. The Strand.	31. Lincoln's Inn.	38. The Temple Church.	45. St. Sepulchre's Church.	52. Blackfriars.	59. Queen Hythe.
4. Westminster Abbey.	11. Lambeth Palace.	18. Charing Cross.	25. York House.	32. Lincoln's Inn Fields.	39. The Temple.	46. Fleet Ditch.	53. The Wardrobe.	64. The Standard.
5. Old Palace Yard.	12. Stangate Horse Ferry.	19. King's Mews.	26. Durham House.	33. Gray's Inn.	40. Fleet Street.	47. St. John's Hospital.	54. Baynard Castle.	66. Rochester House.
6. The Clock Tower.	13. St. James's Hospital.	20. St. Martin's Church.	27. Savoy Palace.	34. Ely House.	41. Grey Friars.	48. Smithfield.	55. St. Paul's Cathedral.	68. The Stews.
7. The Gate House.	14. St. James's.	21. St. Mary's Hospital.	28. Somerset Place.	35. Fetter Lane.	42. Palace of Bridewell.	49. St. James's, Clerkenwell.	56. St. Paul's Cross.	78. Bank Side.

From the Panorama of "London, Westminster, and Southwark, in 1543." By Anthony Van den Wyngaerde. (Sutherland Collection, Bodleian Library, Oxford.) For continuation see pp. 234 and 350.

Downe on the monday night following, and Confesseth also that
the said Perry, this Examinato, Robert Catby, Thomas wright
John and, wright mett at the for named house on the
back side of s^t Almonds Inn on soday night last.

¶ He further saith that tēe wedsday before his apprehension
he went forth of the Towne to a house in Enfield
chase on this side of Sherbalds where Wally doth ly-
and thither came Robert Catby, Graunt and Thomas
wright, where he stayed untill soday night following.

¶ Hee Confesseth also that there was speeche amongst tlem to
Draue s^r walter Ransly to take part wth tlem, being
one that might stand tlem in good stead, as others
like s^r were named

Taken before us and subscribed
by the Examinato before us.

Edw: Foxsett
Edward Foxsett

pokračování

- **Karel I. (1625-1649)** – manželkou francouzská princezna Henrietta Marie (katolička), velká slabost pro Buckinghama
- nedůsledná protifrancouzská politika (nedostatek peněz)
- k parlamentu stejný postoj jako otec
 - svolán pouze 1628-29 (*Petition of Rights*) a pak až 1640
- **personal rule** 1629-1640:
 - jak sehnat peníze? = oprašují staré dávky a poplatky
 - zejm. tzv. ship money (úspěšné - 90% ho vybrali!)
- kulturně významné období
 - dvorní malíř **Anthony van Dyck**, zástupce vlámského baroka
 - architekt **Inigo Jones** projektuje Hodovní síň ve Whitehallu a královnin palác v Greenwichi
- arcibiskup William **Laud** a Sir Thomas **Wentworth** (od 1640 hrabě Strafford) vedou tvrdou politiku proti anglickým puritánům a chtějí vnutit anglikánské bohoslužby Skotům
- 1639-1640: Skotové se vzbouřili a vpadli do Anglie, začíná válka

van Dyck 1637: děti Karla I.

William Laud, arcibiskup z Canterbury
Sir Thomas Wentworth, první hrabě ze Straffordu

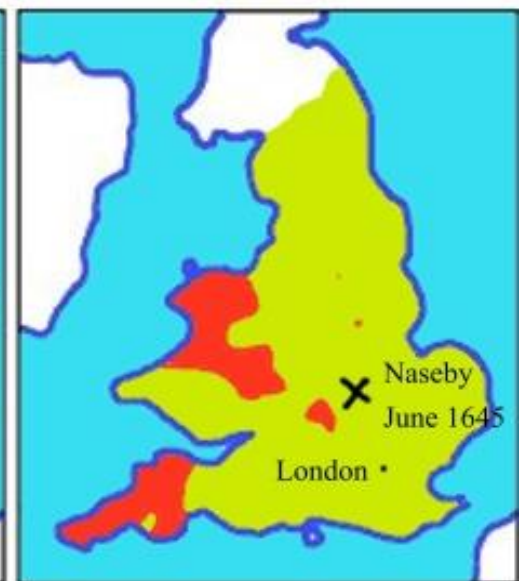
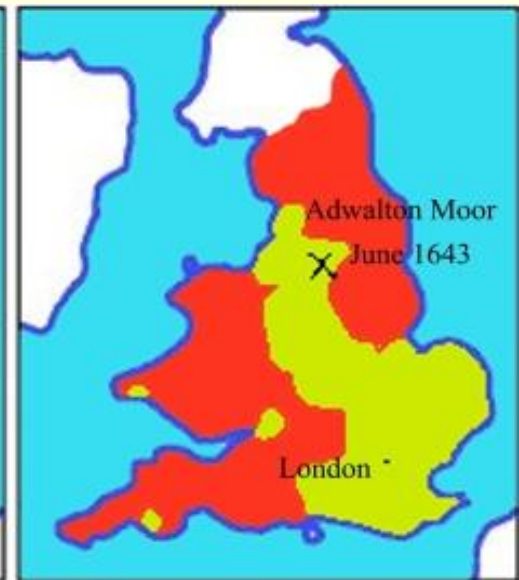

pokračování

- **Karel I. (1625-1649)** – manželkou francouzská princezna Henrietta Marie (katolička), velká slabost pro Buckinghama
- nedůsledná protifrancouzská politika (nedostatek peněz)
- k parlamentu stejný postoj jako otec
 - svolán pouze 1628-29 (*Petition of Rights*) a pak až 1640
- **personal rule** 1629-1640:
 - jak sehnat peníze? = oprašují staré dávky a poplatky
 - zejm. tzv. ship money (úspěšné - 90% ho vybrali!)
- kulturně významné období
 - dvorní malíř **Anthony van Dyck**, zástupce vlámského baroka
 - architekt **Inigo Jones** projektuje Hodovní síň ve Whitehallu a královnin palác v Greenwichi
- arcibiskup William **Laud** a Sir Thomas **Wentworth** (od 1640 hrabě Strafford) vedou tvrdou politiku proti anglickým puritánům a chtějí vnutit anglikánské bohoslužby Skotům
- 1639-1640: Skotové se vzbouřili a vpadli do Anglie, začíná válka

ad 2) 1640-1660 (*Bloody revolution*)

- **1640-1648 *Long parliament*** (kvůli vyřešení skotské krize)
 - parlament (=P) posiluje
 - Strafford popraven, Laud později také, král (=K) nucen souhlasit
 - nové zákony na posílení pravomocí parlamentu
 - *Triennial Act*, daně jen se souhlasem P apod.
 - zákon vítězí nad králem!
- **cesta k občanské válce** – král totiž vede obojakou politiku, na oko souhlasí s předáky P, za zády organizuje akce proti P
- **1642-1646:** 1. občanská válka mezi P a K a jejich stoupenci
 - lepší perspektivu má P: daně a kontrola moře, stačí mít vojsko
 - tzv. *New Model Army* (velitelem Fairfax, jízdu vede Cromwell)
- 1644 Marston Moor, 1645 Naseby
- K utíká ke Skotům, ti jej ale prodali P

 Royalists

 Parliamentarians

THE
S O U L D I E R S
C A T E C H I S M E :

Composed for
The Parliaments Army :

Consisting of two Parts : wherein
are chiefly taught :

- 1 *The Iustification* }
- 2 *The Qualifications* } *of our Souldiers.*

Written for the Incouragement and In-
struction of all that have taken up Armes in
this Cause of God and his People; espe-
cially the common Souldiers.

2 Sam. 10. 12. *Be of good courage, and let us
play the men for our people, and for the Ci-
ties of our God, and the Lord do that which
seemeth him good.*

Deut. 23. 9. *When the Host goeth forth against
thine enemies, then keepe thee from every
wicked thing.*

Imprimatur. JA. CRANFORD.

Printed for J. Wright in the Old-Baily. 1644

THE "COLDSTREAMERS" (MONK'S REGIMENT) 1661.

Solemn League and Covenant, 1643

<p>1er. 50. 5. Come let us joyn our selves to the Lord</p> 	<p>1 6 a Solemn 4 3 LEAGVE AND COVENANT, for Reformation, and defence of Religion, the Honour and happinesse of the king, and the Peace and safety, of the three Kingdoms of ENGLAND, SCOTLAND, and IRELAND.</p>	<p>in a perpetuall Covenant that shall not be forgotten.</p>
<p><i>We Noblemen, Barons, Knights, Gentlemen, Citizens, Burgeses, Ministers of the Gospel, and Common of all sorts in the Kingdoms of England, Scotland, and Ireland, by the Providence of God living vnder one King, and being of one reformed Religion, having before our eyes the Glorrie of God, and the advancement of the Kingdom of our Lord and Saviour Iesus Christ, the Honour and happinesse of the kings Majesty and his posterity, and the true publique Liberty, Safety, and Peace of the Kingdoms, wherein every ones private Condition is included, and calling to minde the treacherous and bloody Plots, Conspiracies, Attempts, and Practices of the Enemies of God, against the true Religion, and professors thereof in all places, especially in these three Kingdoms ever since the Reformation of Religion, and how much their rage, power and presumption, are of late, and at this time increased and exercised; whereof the deplorable state of the Church and Kingdom of Ireland, the distressed estate of the Church and Kingdom of England, and the dangerous estate of the Church and Kingdom of Scotland, are present and publique Testimonies; We have now at last, (after other means of Supplication, Remonstrance, Protestations, and Sufferings) for the preservation of our selves and our Religion, from utter Ruine and Destruction; according to the commendable practice of those Kingdoms in former times, and the Example of Gods people in other Nations; After mature deliberation, resolved and determined to enter into a mutuall and solemn League and Covenant; Wherein we all subscribe, and each one of us for himself, with our hands lifted up to the most high God, do swear;</i></p>		

Marston Moor, 2. července 1644

Naseby, 14. června 1645

pokračování

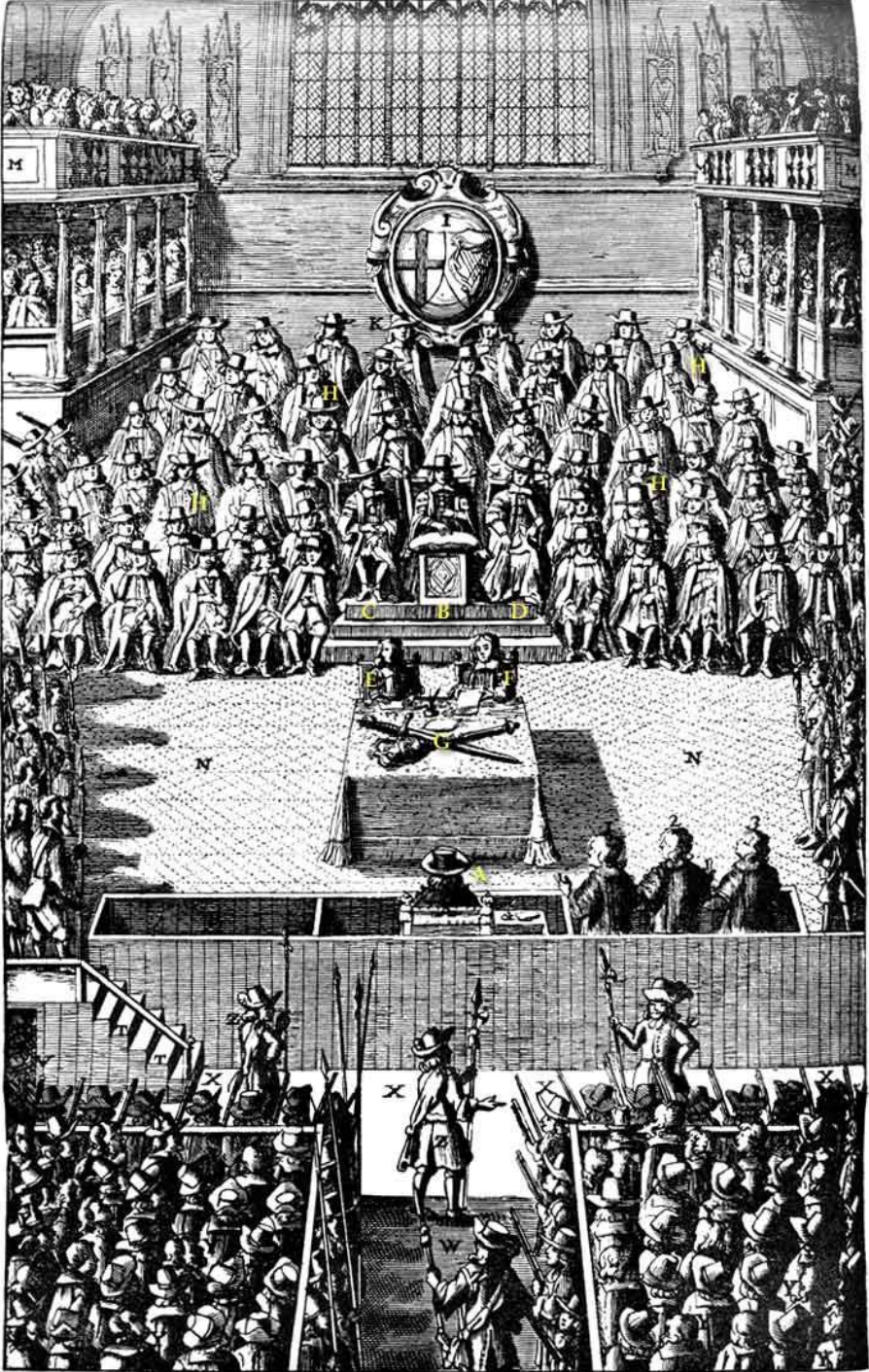
- P se štěpí na presbytariány (umírněné) a independenty (puritány, ovládají armádu)
- král s nikým nespolupracuje a 1647 uprchne znovu ke Skotům
- **2. občanská válka 1647-1648** rychle rozhodnuta pro P
 - 1648 Preston, armáda se stává zásadní politickou silou
- **Oliver Cromwell** (1599-1658) vyžene presbytariány z P
- prosinec 1648 tzv. kusý (*Rump*) parlament je nástrojem armádního velení
 - proces s králem („*the man of blood*“) zmanipulován
 - leden **1649 popraven** (pro 59 ze 135 pův. deleg. soudců)
 - Cromwell pacifikuje radikály v armádě (levelleři atd.)
- jaro 1649 vyhlášena **republika** (Commonwealth)

Abtheilung / Vorherge / Execution /
 In weiland dem Purlencke und Großmächtesten
 Carl Stuart
 König in Groß-Britannien, Frankreich und Irland &c. vorganden in London vor der Residentz Whitehall / Dienstag
 den 30. Janis / 9. Febru. Anno 1649. Nachmittag zwischen 2. und 3. Uhren.

A. Seine Köff: May: an dem Block. B. Doctor Juxon. C. Colonell Tomlinson. D. Colonell Hacker. E. F. Die 2. Execution. C. R. V. N. 1649

Dobytí Irska a Skotska

(masakr v Droghede 1649, bitva u Dunbaru 3. 9. 1650)

pokračování

- **1649** zrušena nejen monarchie, ale i episkopát a sněmovna lordů
- v praxi **vojenská diktatura**
 - žádné volby do P neproběhly, nadále zasedá jen *Rump* (1648-1653)
- **úspěšná** zahraniční politika
 - 1651 porazil Skoty
 - 1650-1652 tažení do Irska + zisk Severního Irska,
 - 1652-1654 1. válka s Nizozemím o Navigační akta – vyhráli
 - 1655 zisk Jamajky
- **1653** rozpuštěn *Rump*, C. sám deleguje **parlament svatých** (epizoda)
- prosinec **1653**: Cromwell **lordem protectorem**
 - protektorát založen na ústavě *Instrument of the Government*
 - ta oslabuje pravomoci P a posiluje moc LP
- **1658**: Cromwell umírá uprostřed zkroucení systému republiky
 - jeho syn Richard nemá otcovo postavení / anarchie – vláda generálů
- **1660**: předáci armády se dohodnou s parlamentem a v exilu žijícími Stuartovci na restauraci monarchie

Cromwellova socha za
Westminstrem a mince z doby
jeho protektorátu

King CHARLS II.

HIS
DECLARATION

To all His Loving SUBJECTS
OF THE
KINGDOME of ENGLAND.

Dated from his Court at *Breda* in *Holland*

The 4th of *Aprill* 1660.

And read in PARLIAMENT, *May* 1. 1660.

TOGETHER WITH

His Maiesties Letter

Of the same Date:

To his EXCELLENCE
The Ld Gen. Monck,

To be communicated to the L. PRESIDENT
of the COUNCIL of STATE,

And to the Officers of the Army under his Command.

London, Printed for *John Playford* at his Shop in the Temple. 1660.

The DECLARATION.

CHARLES by the Grace of God King of
England, Scotland, France and Ireland,
Defender of the faith, To all our
loving Subjects of what degree or
quality soever greeting. If the gene-
ral distraction and confusion which is
spread over the whole Kingdom, doth
not awaken all men to a desire and
longing that these troubles which have so many years to-
gether been kept bleeding, may be bound up, all we can
say will be to no purpose. However after this long silence,
we have thought it our Duty, to declare how much we de-
sire to contribute thereunto. And that as we can never give
over hope in god time to obtain the possession of that
Right which God and Nature hath made our due. So
we do make it our dayly suite to the Divine Providence,
that he will in Compassion to us and our Subjects (af-
ter so long misery and sufferings) remit us and put us
into a quiet and Peaceable possession, of that our Right,
with as little blood and damage to our people, as is possi-
ble. For so we desire more to enjoy what is ours,
than that all our Subjects may enjoy what by Law is
theirs, by a full and entire administration of Justice
throughout the Land, and by extending our mercy where
it is wanting and deserved. And

ad 3) 1660-1688 = restaurace

- **Karel II. (1660-1685)** strávil část života v exilu
 - ve FRA (1651-1654), NIZ (1654-55) a Špan. Nizozemí (Bruselu, od 1655)
 - zásady: *carpe diem*, udržet trůn a pokud možno posílit moc
 - manželka katolička Kateřina z Braganzy (neplodná)
- **1660 Bredská smlouva** o restauraci
 - beztrestnost, uznány převody majetku, potrestáni jen královrazi
- 1661-1679 nepřetržitě zasedá P, jen anglikáni smí držet úřady (
- 1666 great fire of London
- 1665-1667 2. válka s Nizozemím nerozhodná (zisk N. Amsterdamu)
- **1670: tajná doverská smlouva** s Francií
 - král chce dělat absolutistickou politiku za franc. peníze
 - bude pomáhat FRA v zahraničí proti Nizozemí
 - v budoucnu konvertuje ke katolictví
 - 1672-1674: 3. nizozemská válka – K plní sliby FRA
 - P proti a vystoupí z války
 - 1677 sňatek Marie Stuartovny s Vilémem Oranžským

pokračování

- **1679** nové volby do P – štěpí se na dvě frakce = **toryové a whigové**
 - volby vyhrají whigové + hned prosazují *Habeas Corpus Act*
 - whigové jsou proti králově politice
 - nechtějí za následníka jeho bratra Jakuba (katolíka)
 - 1681 král parlament rozpustí
- nejpozději 1684 měl být svolán další P, král tak neučinil
- **1685** na smrtelné posteli **konvertuje** ke katolictví
- nastupuje **Jakub II. (1685-1688)** – od pol. 16. st. první katolický král
 - 1) chce uzákonit toleranci;
 - 2) 1688 se mu narodil z manželky Marie Modenské následník trůnu Jakub (katolík)
 - 3) zasahuje do pravomocí anglikánské církve
- léto 1688 – pozván Vilém III. Oranžský a Marie Stuartovna
- **listopad 1688**: úspěšná invaze, Jakub II. uprchne do Francie

Habeas Corpus Act

Glorious Revolution

(přistání Viléma III. Oranžského u Brixhamu, Torbay 11. 11. 1688)

ad 4) 1688-1714 (poslední Stuartovny, dcery Jakuba II.)

- **1689: *Bill of Rights***
 - série ústavních změn
 - odděluje moc parlamentu (spíše zákonodárná) a moc krále (výkonná)
 - řada pravomocí K ale vázána na souhlas P
- je to přání nemít republiku, ale mít možnost ovlivňovat politické dění
- spoluvládnou Marie II. (+1694) a Vilém III. Oranžský (do 1702)
- spory s P se téměř vytratily – nalezen *modus vivendi*
 - 1690: porážena první jakobitská invaze v Irsku
 - návrh mají dlouho whigové, 1694 *Bank of England*
 - 1695: *Licensing Act* – zrušena cenzura, boom novin
- **1701: *Act of Settlement***
 - další posílení pravomocí P
 - + katolíci vyloučení z nástupnického práva
 - po Anně přejde koruna na kurfiřtku Žofii Hannoverskou, vnučku Jakuba I., a její potomky, pokud ovšem budou protestanty!

pokračování

- **Anna (1702-1714)** – poslední Stuartovna (bezdětná)
- za ní válka o španělské dědictví (1701-1713): GBr = velmoc v Evropě
 - **1713 mír v Utrechtu:**
 - získaly Gibraltar, Menorka, Akádie (=Nové Skotsko), New Foundland atd.
 - Francie se zavázala, že neposkytne azyl jakobitům
- nástupníkem se bez problémů stal 50letý **Jiří I. Hannoverský (1714-1727)**, který anglicky vůbec neznal
 - neúčastní se zasedání rady ministrů
 - zastupuje jej vždy jeden z ministrů
 - z královské rady se postupně stává vládní kabinet
 - v čele s ministerským předsedou: bude odpovědný Dolní sněmovně
 - nejvýznamnější: Robert Walpole (20. - 40. léta 18. století)
- **nové plody kultury**
 - John Locke (senzualista, racionalista, teorie dělby moci)
 - Daniel Defoe (měšťanské romány)
 - Jonathan Swift atd.

Proč se stala z Anglie velmoc?

- **liberální režim** (málo ekonomických restrikcí ze strany státu)
- **podnikání** (měšťané i šlechta, burza, obchodní společnosti)
- **námořní převaha** (teorie uzavřeného moře, opěrné body)
- **koloniální systém** po celém světě (13 kolonií v Am., pobřeží Kanady, část Antil, pobřeží Indie...)
- *zásady splendid isolation a balance of powers*
 - nepřipustit, aby se kontinentální válka přenesla do Anglie
 - vždy podporovat druhou nejsilnější mocnost tak, aby nikdo nezískal na kontinentě převahu
 - do poloviny 17. století se snaží potlačit moc Španělska;
 - od 40. do 80. let 17. století Nizozemí;
 - od 80. let 17. století až do Vídeňského kongresu Francii;
 - proto v této době podporují habsburského císaře, Prusko, Portugalsko atd.

Základní literatura:

■ Syntézy:

- POLIŠENSKÝ, Josef, *Dějiny Británie*, Praha 1982.
- WORMALD, Jenny (ed.), *The Short Oxford History of the British Isles: The Seventeenth Century*, Oxford UP 2008. (je v UK)

■ Monografie:

- KOVÁŘ, Martin, *Anglie posledních Stuartovců, 1658-1714*, Praha 1998.
- KOVÁŘ, Martin, *Stuartovská Anglie. Stát a společnost v letech 1603-1689*, Praha 2001.
- KOVÁŘ, Martin, *Zrození velmoci. Anglie (Velká Británie) na cestě k postavení první světové mocnosti (1603-1746)*, Praha 2007.
- MILLER, Jaroslav, *Odložený zrod Leviatana. Krize raně stuartovské monarchie (1603-1641)*, Praha 2006.
- NIEMOJOWSKA, M., *Poslední Stuartovci*, Praha 2002.
- WANNER, Michal, *Zrození impéria. Východoindická společnost a britský stát (1600-1773)*, Praha 2003.

■ Životopisy:

- COWARD, Barry, *Oliver Cromwell*, Praha 2000.
- DUCHEIN, Michel, *Vévoda z Buckinghamu*, Praha 2004.
- HROCH, Miroslav, *Oliver Cromwell*, Praha 1968.
- MILLER, John, *The Stuarts*, London 2004.
- PEARSON, Hesketh, *Karel II. Život Karla II., krále anglického*, Praha 2001.